

Fig. 1

și Sibiu circulau atit groșii moldoveni, cit și ducății munteni în paralel cu monedele ungurești, germane și din Boemia (denari, mărci, groși).

Cîmpulungul Muscelului fiind așezat pe Valea Rîului Tîrgului, pe drumul care face legătura dintre Brașov, prin Bran, cu așezările de la Dunăre, o arteră comercială foarte frecventată de negustori, cu siguranță că și aici au circulat monede moldovenești, așa cum au mai fost descoperite monede transilvane, poloneze, ungurești, otomane, chiar reali spanioli⁴, Cîmpulungul recomandîndu-se ca o piață internațională.

Faptul că s-a descoperit o asemenea monedă, ne întărește speranța unor descoperiri viitoare, la care putem adăuga fără rezerve monedele care în vîltoarea evenimentelor proprii secolelor trecute s-au pierdut fără ca cineva să știe de ele⁵.

NOTE

¹ Oct. Iliescu, *Moneda în România*, București, 1970, p. 26—29, pl. 18/3; MBR, p. 58—65, nr. 377; O. Iliescu, *Arhiep. Moldovei*, 5, 1967, p. 154.

² C. Rezachievici, *România liberă*, 12962 din 9 iulie 1986, p. 1—2.

³ Oct. Iliescu, *op. cit.* MBR, *loc. cit.*; Const. Moisil, CNA, 23—24, martie-aprilie 1922, p. 76—80.

⁴ A. Smaranda, St. Trimbaciu, BSNR, 70—74, 1976—1980, p. 341—348; idem, BSNR, 77—79, 1983—1985, p. 329—331; Fl. Mirtzu, BSNR, 77—79, 1983—1985, p. 437—439.

⁵ Oct. Iliescu, SCN, 1, 1957, p. 470, nr. 1; idem, SCN, 2, 1958, p. 456, nr. 22; Maria Cojocărescu, CN, 2, 1979, p. 111—113, pl. 3.

UNE MONNAIE MOLDAVE D'ALEXANDRU CEL BUN DÉCOUVERTE À CÎMPULUNG MUSCEL

RÉSUMÉ

En 1950, à Cîmpulung-Muscel, dans la cave d'une maison, fut découverte une monnaie en argent appartenant à la troisième émission d'Alexandru cel Bun, voievode de Moldavie (1400—1432).

MONEDE DE CUPRU OTOMANE DIN SECOLELE XIV—XVI DESCOPERITE ÎN DOBROGEA

EUGEN NICOLAE
și ION DONOIU

Prezentăm în cele ce urmează un lot de șapte mangiri otomani aparținînd colecției dr. Ion Donoiu (București). Pentru trei dintre aceste exemplare s-a putut afla cu relativă precizie locul descoperirii (Isaccea, nr. 2 și 4; Tulcea, nr. 3), pentru celelalte patru rămînînd a se accepta prezumția că provin din Dobrogea, unde au fost achiziționate. Aceste piese vin să completeze tabloul emisiunilor de cupru otomane prezente în circulația monetară de la Dunărea de Jos, al căror studiu este încă la începuturi¹. Monedele se prezintă astfel²:

Bayezid I 791—804 H (1389—1402)

Atelier neprecizat

Av. (Bayezid) / din Murad, în cartuș ornamental.

Rv. Hullide mülkühü, sus; jos, hexagram flancat de cîte trei puncte; totul în cartuș ornamental ca pe av.

Pere 18. Sl. Srećković, *Numizmatikar*, 12, 1989, p. 63, nr. 31.

1. AE ↑ 1,68 g; 17 mm.

Murad al II-lea 824—848; 849—855 H (1421—1444; 1445—1451)

Atelier neprecizat

Av. Mur(ad bin) / Me(hme)d (h)a(n), în cartuș ornamental.

Rv. Hullide mül(kühü) / ..., în cartuș ornamental ca pe av. (?).

Cf. Pere 78.

Surfrapat av. peste rv. și rv. peste av. peste o emisiune din vremea lui Bayezid I (Pere 18. Sl. Srećković, *ibidem*).

2. AE ↓ 1,65 g; 17 mm.

Descoperit la Isaccea, jud. Tulcea, „în cetate”.

Edirne

Av. Ornament cu simetrie axială.

Rv. Sus ornament; jos, duribe Edirne. Pere 67.

3. AE ↑ 3,66 g; 17 mm.

Descoperit la Tulcea, jud. Tulcea.

Selim I 918—926 H (1512—1520)

Atelier neprecizat

Av. Neclar.

Rv. .../... 923, în cartuș ornamental.

4. AE 2,51 g; 17 mm.

Descoperit la Isaccea, jud. Tulcea, „în cetate”.

Selim al II-lea 974—982 H (1566—1574)

Mısır

Av. Ornament cu simetrie radială.

Rv. ...Mısır el mahrusa ...

Cf. Ölçer 11-A.

5. AE 11,93 g; 21 mm.

Av. Ornament cu simetrie radială, înrudit cu cel de mai sus (nr. 5).

Rv. Ca mai sus, dar altă ștanță.

Cf. Ölçer 11-A.

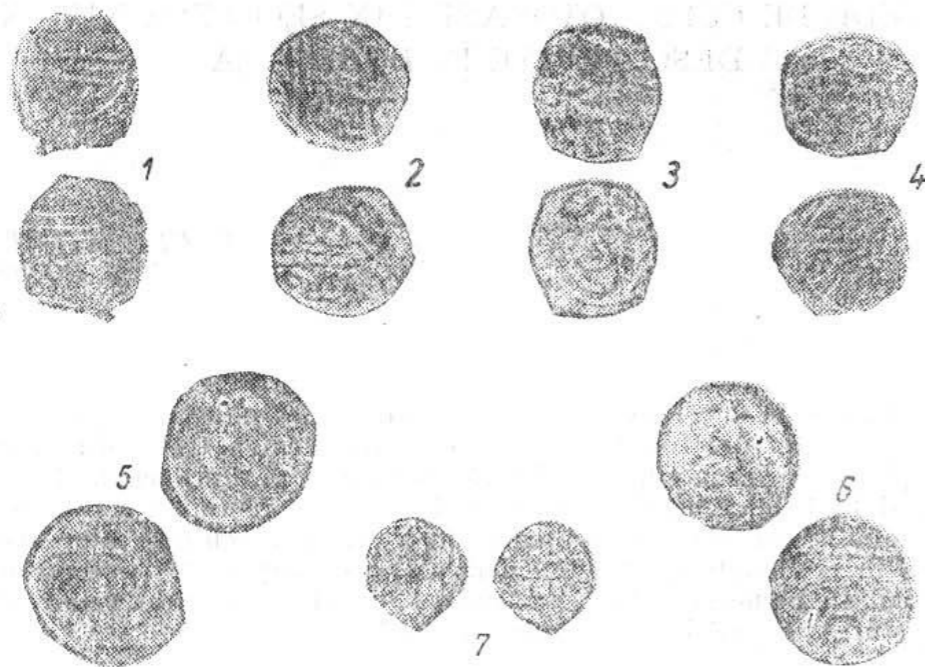

Fig. 1. Monede de cupru otomane din secolele XIV - XVI.

6. AE 8,42 g; 18,5 mm.

Murad al III-lea 982-1003 H
(1574-1595)

Kostantaniye

Av. Ornament cu simetrie axială.

Rv. *Azze nasrū(hū) du(ri) / be / Kostantaniye ...* Be scris sub forma unei linii mediane descriind în centru un ornament cordiform cu virful jos.

Cf. Pere 309 pentru rv. și tabelele finale, nr. 11 (*Murad al III-lea*), pentru av.

Ölçer 0 010, 0 022 și 12-A, pentru rv.

7. AE 2,34 g; 12,5 mm.

Pentru primul exemplar, aparținând lui Bayezid I, se poate accepta fără dificultate proveniența dobrogeană, ținând cont de exemplarul descoperit la Ostrov, jud. Constanța, căruia i s-a adăugat cel din colecția Institutului de Arheologie, fără proveniență³. Tipul reprezentat de aceste monede deschide tabelul emisiunilor de cupru otomane care au circulat efectiv în teritoriile românești.

A doua piesă, descoperită la Isaccea, relevă o situație necunoscută în literatura de specialitate și anume surfraparea unei emisiuni anterioare, practică sistematic evitată în atelierelor otomane. Surfraparea s-a produs în vremea lui Murad al II-lea peste un mangir al lui Bayezid I. Din noua frapă, aplicată avers peste revers și revers peste avers, s-a imprimat clar numai partea din dreapta-jos a aversului, permițând totuși lectura *Murad bin Mehmed han*, ca la emisiunile tip Pere 78. Surfraparea unei piese purtând numele unui inamțos era o impietate, cu siguranță involuntară. După aspectul neglijent, emisiunea pare a fi fost realizată în grabă. Situația înregistrată ar indica menținerea în circulație a mangirilor lui Bayezid I mult după moartea acestuia, probabil până la începutul domniei lui Murad al II-lea, cărora li s-au adăugat între timp cei emiși în epoca interregnelui și sub Mehmed I (1413-1421). Emisiunile ultimului suveran menționat sînt încă absente în descoperirile de la noi,

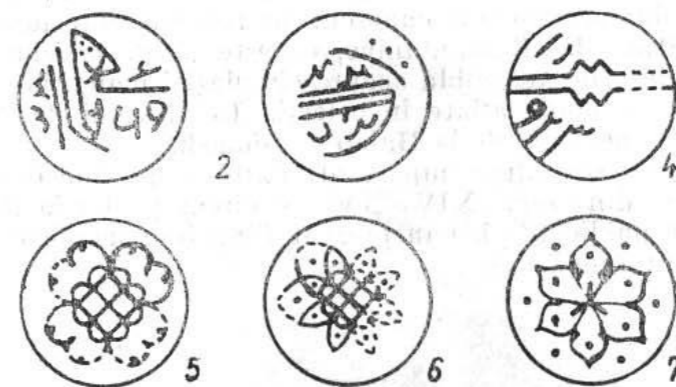

Fig. 2. Ornamente și forme grafice deosebite pe monedele de cupru otomane din secolele XIV - XVI: 2 av. și rv.; 5, 6 și 7 av.; 4 rv.

ceea ce, după cum s-a mai spus⁴, ar veni în sprijinul ideii că stăpînirea otomană în Dobrogea începe să devină organizată la începutul deceniului al treilea al sec. XV. În același sens ar putea pleda și moneda noastră, care este în măsură și să schimbe datarea tipului Pere 78, la care numismatul turec interpreta data greșit gravată 482 (ca an al Hegirei) drept 842, adică 24.06. 1438-15.05.1439⁵. Cum surfraparea emisiunii lui Bayezid I se va fi produs mai degrabă la începutul domniei, propunem citirea acestei date 824, corespunzînd anului 1421; slaba calitate a realizării tehnice se explică și ea mai bine pentru o emisiune de început.

Tot din vremea lui Murad al II-lea a fost recuperat un exemplar descoperit la Tulcea (nr. 3), aparținînd tipului Pere 67, care se adaugă celor două deja publicate, unul din colecția muzeului constănțean, celălalt din cea a Institutului de Arheologie, toate la un loc asigurînd faptul că monedele de acest tip au circulat efectiv în Dobrogea. Pe lângă piesa descoperită la Păcuiul lui Soare (tip Pere 73), rămîne a fi confirmată în aceeași situație cea din colecția Maria și dr. George Severeanu, aparținînd aceleiași domnii, în timp ce prezența monedei bătute la Bursa din colecția Institutului de Arheologie se explică mai curînd prin contactele cu Asia Mică.

De la Isaccea provine un mangir (nr. 4) din vremea lui Selim I, cu aversul neprecizat (din cauza stării slabe de conservare), iar din revers se poate reconstitui cartușul ornamental folosit și se citește clar anul 923 al Hegirei (cca 1517). Au mai fost publicate, de la același emitent, trei exemplare aflate în colecția Institutului de Arheologie.

De la Selim al II-lea au fost prezentate două exemplare bătute la Cairo (nr. 5-6), aparținînd unei serii de piese grele. Aversurile ornamentale sînt necunoscute în literatura nouă accesibilă, dar totuși apropiate de cele catalogate de C. Ölçer. Ca produse ale atelierelor egiptene, proveniența lor din descoperiri dobrogene poate fi pusă sub semnul întrebării, dar nu exclusă cu totul, prezența lor putîndu-se explica prin legăturile de natură diversă din regiunile Dunării de Jos și Valea Nilului. Reamintim, în privința pieselor al căror loc de descoperire nu este cunoscut, că numai monedele atelierelor Serez, Edirne și Kostantaniye pot fi acceptate practic fără rezerve pentru a fi integrate în tabloul emisiunilor de cupru care au circulat în regiunile românești.

Ultima monedă (nr. 7) este situată în epoca lui Murad al III-lea pe baza aversului ornamental cunoscut în tabelele întocmite de Nuri Pere. Fiind bătută la Kostantaniye, ea este prima emisiune ce și-ar avea locul în schița de ansamblu asupra circulației mangirilor în spațiul românesc, celelalte două, aflate în colecția Institutului de Arheologie, provenind din monetăriile de la Haleb și Dimaşk.

Lotul de mai sus aduce importante date noi privind emisiunile de cupru otomane din sec. XIV—XVI și circulația lor la Dunărea de Jos, materialele publicate pînă în prezent fiind însă insuficiente pentru o analiză mai profundă.

NOTE

¹ Vezi Mihaela Blaskó, E. Nicolae, BSNR, 77—79, 1983—1985 (1986), p. 297—307, cu bibliografia.

² Abrevieri: H = anii hegirei; Pere = Nuri Pere, *Osmanlılarda Madenî Paralar (Coins of the Ottoman Empire)*, Istanbul, 1968; Ölçer = Cüneyt Ölçer, *Nakışlı mangırları (The ornamental copper coinage of the Ottoman Empire)*, Istanbul, 1975.

³ Pentru piesele citate vezi supra nota 1, articol în care au fost trecute în revistă monedele publicate anterior.

⁴ *Ibidem*, p. 302 și literatura citată în nota 10.

⁵ M. Guboglu, *Tabele sincronice, Datele hegirei și datele erei noastre cu o introducere în cronologia musulmană*, București, 1955, p. 169.

MONNAIES OTTOMANES EN CUIVRE DES XIVe—XVIe
SIÈCLES DÉCOUVERTES EN DOBROUDJA

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent 7 mangours ottomans de la collection Ion Donoiu (Bucarest); 2 exemplaires ont été découverts dans la forteresse médiévale d'Isaccea, dép. de Tulcea (n°s 2 et 4), 1 exemplaire à Tulcea, dép. de Tulcea (n° 3) et 4 exemplaires proviennent de Dobroudja, sans précisions (n°s 1 et 5—7). Les n°s 5 et 6 semblent représenter des variantes nouvelles des émissions connues. La monnaie n° 2 est un mangour de Bayezid Ier (Pere 18) surfrappé au temps de Murad II. La nouvelle frappe se rapporte au type Pere 78 qui, par une erreur du graveur, porte l'année 482, corrigée dans le catalogue turc en 842 (= 1438—1439 de n.è.); les auteurs proposent la lecture 824 (= 1421 de n.è.). Cette monnaie semble indiquer que les mangours de Bayezid Ier ont été retirés de la circulation au début du règne de Murad II.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Monnaies ottomanes en cuivre des XIVe — XVIe siècles.

Fig. 2. Ornaments et formes graphiques remarquables sur les monnaies ottomanes en cuivre des XIVe — XVIe siècles: 2 av. et rv.; 5, 6 et 7 av.; 4 rv.

ELIE DEM. MIREA *

1854—1943

AURICĂ SMARANDA

Unul dintre fondatorii Societății Numismatice Române a fost Elie Dem. Mirea, ales membru consilier în primul Comitet de Conducere al Societății constituit la înființarea acestei prestigioase instituții, în data de 28 decembrie 1903¹.

E. D. Mirea s-a născut în Cimpulung Muscel la 28 martie 1854 ca fiu al preotului Dumitru Ionescu Mirea, protopop al județului Muscel și al Elenei, născută Pandelescu, familie din care s-au zămislit 7 copii.

A frecventat școala primară din orașul natal, studiile liceale le-a urmat la liceul Sfântul Sava din București, unde a fost premiant, după care a urmat cursurile Școlii Superioare de Comerț.

S-a dedicat activității economico-comerciale și a condus un mare magazin cu articole tehnice și de fierărie, împreună cu un prieten Dumitrescu, în București, pe strada Smîrdan². Datorită priceperii și presti-

BSNR, LXXX — LXXXV, 1986—1991, p. 303—305